30 september 2026
Kulturdepartementet
Ert dnr: Ku2026/00479
Vårt dnr: 15, u2026, 6/yb

Studieförbundens yttrande över Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Studieförbunden har under mandatperioden fått kraftiga nedskärningar i statsbidraget med stora och väldokumenterade negativa effekter för kulturlivet som följd: 55 000 arrangemang, varav 8 000 spelningar, har slutat genomföras. Vi har tvingat stänga lokaler i minst fyra av tio kommuner. 300 replokaler över hela landet har stängts och tusentals unga riskerar att förlora sina möjligheter att spela musik tillsammans.

Resurserna till studieförbunden inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid har minskat kraftigt under senare år. Parallellt har regeringen tagit initiativ för att öka den privata finansieringen på kulturområdet, varav denna utredning är en del, liksom *Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. (SOU 2026:5)*. En breddad finansiering av civilsamhället är välkommet men det är avgörande att dessa förslag inte i förlängningen leder till en nedskärning i den statliga finansieringen, då dessa tjänar olika syften. Sponsring och gåvor fyller en annan funktion än offentliga bidrag och kan inte ersätta den långsiktiga och förutsägbara finansiering som behövs för att säkerställa folkbildningens infrastruktur och verksamhet över hela landet. Detta resonemang utvecklas under respektive rubrik nedan.

7.1 Ta fram ett investeringsprogram för kultur

Studieförbunden delar utredningens ambition att stärka kultursektorns finansiering, men konstaterar att det föreslagna investeringsprogrammet i huvudsak bygger på ökad privat finansiering genom gåvor, sponsring och matchning. För studieförbundens del bedömer vi att sponsring och gåvor har begränsad relevans eftersom det inte skulle ge till den stabila, förutsägbara och långsiktiga finansiering som studieförbunden behöver.

Studieförbunden behöver framför allt finansiering av en infrastruktur för folkbildning: 85 procent av studieförbundens resurser används till lokaler, kontor och personal[1]. Verksamheten består av folkbildning i studiecirklar och kulturprogram

[1] Folkbildningsrådet (2025) *Studieförbundens ekonomi 2024*.

över hela landet och inte av enskilda, synliga satsningar som är attraktiva för sponsorer eller givare. Vi ser därför en risk att förslaget som det nu är utformat inte möter folkbildningens finansieringsbehov.

7.2.1 Kultur som ändamål för gåvor som kan ge skattereduktion

Studieförbunden har ingen principiell invändning mot förslaget att stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som främjar kultur ska kunna godkännas som mottagare av gåvor som kan ge skattereduktion. Studieförbunden bedömer dock att skattereduktion på gåvor har begränsad relevans för folkbildningen. Gåvor och sponsring är till sin natur konjunkturkänsliga och kortsiktiga, och kan inte ersätta den stabila grundfinansiering som idag kommer från statsbidrag.

Vår bedömning är att förslaget, i den mån det leder till ökat givande, i första hand kommer att gynna vissa delar av kultursektorn – till exempel enskilda institutioner, evenemang eller projekt med hög synlighet – men inte studieförbundens löpande, ofta lågmälda verksamhet. Vi ser därför inte att förslaget kommer att leda till ett ökat givande till den verksamhet som studieförbunden bedriver, i den utsträckning som skulle behövas.

Studieförbunden ser istället en påtaglig risk för selektiv resursfördelning. Verksamhet i större städer, verksamheter med hög synlighet eller starka publika varumärken och enskilda projekt med möjlighet att skapa medial uppmärksamhet har sannolikt bättre förutsättningar att få finansiering genom gåvor och sponsring än småskalig och löpande verksamhet på mindre orter eller i socioekonomiskt svagare områden. Det gäller också verksamhet som riktar sig till grupper som kanske inte har samma förutsättningar att själva mobilisera resurser eller skapa uppmärksamhet kring sin verksamhet. Studieförbunden befarar att en förskjutning från offentlig bidragsgivning till privat givande skulle ge högre trösklar till eget kulturutövande, minskad lokal kulturell närvaro och smalare utbud av kulturverksamhet på mindre orter och i socioekonomiskt svagare områden. Det riskerar att särskilt drabba unga och grupper som inte själva har möjlighet att bära kostnaderna.

En finansieringsmodell som bygger på privat givande riskerar därför att förstärka redan existerande geografiska och sociala skillnader, i strid med folkbildningens grundläggande princip om att nå alla delar av landet och alla grupper i samhället.

Studieförbundens största farhåga är att förslaget om skattereduktion, om det genomförs, på sikt kommer att användas som ett argument för att minska de offentliga bidragen till kultur och folkbildning. Studieförbundens ekonomi är redan kraftigt nedskuren efter flera års minskade anslag. Om ett förväntat ökat privat givande läggs till grund för fortsatta neddragningar av det offentliga stödet, riskerar den samlade finansieringen av studieförbundens verksamhet att försämras ytterligare, med minskad tillgänglighet till folkbildning som följd – särskilt i de delar av landet som har svårast att attrahera privata gåvor.

Om modellen införs bör regeringen följa upp vilka verksamheter, geografiska områden och målgrupper som faktiskt gynnas av de nya finansieringsformerna och

vilka som riskerar att missgynnas – inte minst mot bakgrund av politikens egna krav på uppföljning och att offentliga insatser ska bygga på kunskap och kunna följas upp utifrån vilka effekter de faktiskt ger.

7.3 Skapa nya incitament genom matchning

Studieförbunden avstyrker förslagen om matchning under 7.3.1, 7.3.2 och 7.3.3. Vår bedömning är att matchningssystem, oavsett utformning, förstärker den snedfördelning som beskrivs ovan: resurser tenderar att söka sig till redan resursstarka och synliga verksamheter, medan infrastrukturen för löpande folkbildningsverksamhet som studieförbunden utgör riskerar att komma i skymundan.

Utredningen är inte heller tillräckligt tydlig med hur matchningskampanjer och gräsrotsfinansieringskampanjer ska utformas. Studieförbunden ser en risk att avsaknaden av tydliga kriterier för vilka insatser som prioriteras kan leda till ogenomtänkta kampanjer, där enskilda frågor som för tillfället är medialt uppmärksammade får matchning – oavsett om behoven faktiskt är störst där. En sådan ordning riskerar att styra offentliga resurser mot mottagare som får stor och plötslig uppmärksamhet snarare än efter en samlad bedömning av var behoven är som störst. Detta kan bli särskilt svårt för en aktör som studieförbunden vars verksamhet sällan är händelsedriven eller medialt uppmärksammad.

7.3.1 Insamlingskampanjer för stora satsningar

Studieförbunden konstaterar att denna modell, som riktar sig mot enskilda satsningar av nationell betydelse, i praktiken utesluter den typ av löpande, decentraliserad verksamhet som studieförbunden bedriver.

Studieförbunden ser också en risk att riktade och av regeringen beslutade insamlingskampanjer kan premiera vissa konstnärliga uttryck, verksamhetsområden eller målgrupper på ett sätt som är svårförenligt med principen om armlängds avstånd i kulturpolitiken.

7.3.2 Matchad gräsrotsfinansiering

Studieförbunden ser en risk att även denna modell gynnar projekt och verksamheter med god förmåga att synas och engagera en bred allmänhet, vilket inte nödvändigtvis är fallet för de verksamheter som bäst behöver tillgång till medel. Modellen riskerar också att leda till en ökad projektifiering då avgränsade verksamheter kan få tillfällig finansiering.

7.3.3 Ett semiautomatiskt system

Studieförbunden är skeptiska också till förslaget om ett semiautomatiskt matchningssystem för gåvor i spannet 1–10 miljoner kronor. Beloppsgränserna i sig utesluter i praktiken den typ av mindre, spridda gåvor som skulle kunna vara aktuella

för studieförbundens lokala verksamhet, och systemet riskerar därför att gynna redan resursstarka mottagare.

För branschorganisationen Studieförbunden i samverkan

David Samuelsson
Generalsekreterare

Studieförbunden
Dalagatan 5, 111 23 Stockholm
info@studieforbunden.se
www.studieforbunden.se